

**Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський торговельно-економічний фаховий коледж
Державного торговельно-економічного університету»**

Циклова комісія економіки, управління та адміністрування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Фінансово-економічна безпека організації

	повна назва навчальної дисципліни
для підготовки здобувачів освіти ступеня	Фаховий молодший бакалавр фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр
галузі знань	07 Управління та адміністрування шифр і назва галузі знань
спеціальності	071 Облік і оподаткування код і найменування спеціальності
освітньо-професійна програма	Бухгалтерський облік назва освітньо-професійної програми
статус дисципліни	обов'язкова обов'язкова/вибіркова

Харків, 2023 рік

Розробник:	Постольна Наталія Олександрівна, викладач циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст I категорії
Гарант освітньо-професійної програми:	Мельничук Марина Олексіївна, голова циклової комісії економіки, управління та адміністрування, спеціаліст вищої категорії, кандидат економічних наук

Програму обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії економіки, управління та адміністрування, протокол від 01.09.2023 р. № 1 (зі змінами та доповненнями, внесеними протоколом від 12.10.2023 р. № 3).

Голова циклової комісії

Марина МЕЛЬНИЧУК

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії, протокол від 01.09.2023 р. № 1 (зі змінами та доповненнями, внесеними протоколом від 26.10.2023 р. № 3).

Голова методичної комісії

Олена ЗОЛОТУХІНА

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни «Фінансово-економічна безпека організації» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Бухгалтерський облік» підготовки фахових молодших бакалаврів спеціальності 071 Облік і оподаткування галузі знань 07 Управління та адміністрування.

Предметом навчальної дисципліни є сучасні загрози фінансово-економічній безпеці підприємств; організація забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства; формування та реалізація стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства як складової його загальної стратегії розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення навчальної дисципліни «Фінансово-економічна безпека підприємства» ґрунтується на результатах засвоєння дисциплін «Економічний аналіз» та «Звітність бізнесу».

Метою навчальної дисципліни є здобуття здобувачами освіти знань та вмінь з основ фінансово-економічної безпеки підприємства для формування навичок дослідження і розв'язання економічних проблем в конкурентних умовах, запобігання виникнення економічних загроз та забезпечення стабільності функціонування і розвитку підприємства.

Завдання навчальної дисципліни:

- розкрити сутність поняття «економічна безпека», схарактеризувати основні види небезпек;
- дослідити еволюцію та проаналізувати сутнісні характеристики безпеки економічних суб'єктів;
- розглянути теоретичні, організаційно-правові та практичні засади фінансової безпеки;
- виявити причинно-наслідкові зв'язки, джерела та механізми виникнення загроз фінансово-економічній безпеці;
- виробляти уміння виявлення та попередження існуючих та потенційних загроз;
- визначити напрями мінімізації загроз фінансово-економічній безпеці.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує досягнення таких **результатів навчання:**

РН 1. Знати економічні категорії та закони для розуміння зв'язків, що існують між процесами та явищами в різних економічних системах.

РН 2. Розуміти місце предметної області в загальній базі знань та значення облікової, податкової і статистичної систем в інформаційному забезпеченні користувачів під час розв'язання проблем сфери економічної відповідальності підприємств.

PH 10. Формувати і надавати облікову-аналітичну інформацію для ухвалення управлінських рішень з метою підвищення ефективності бізнесу.

PH 17. Дотримуватися вимог професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення економічного розвитку України.

Навчальна дисципліна спрямована на формування у здобувачів освіти таких **компетентностей**:

ІК. Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері обліку та оподаткування або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів економічних наук, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

СК 1. Здатність аналізувати економічні події та явища з огляду на сучасні теоретичні та методичні основи обліку і оподаткування.

СК 4. Здатність застосовувати норми права та податкового законодавства України у практичній діяльності суб'єктів господарювання.

СК 5. Здатність оцінювати результати господарської діяльності підприємств на основі знань сучасних методик аналізу.

СК 7. Здатність перевіряти законність, достовірність, економічну доцільність господарських і фінансових операцій з метою збереження власності, попередження порушень та зловживань.

СК 10. Здатність демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

СК 11. Здатність організовувати власну професійну діяльність, застосовувати знання для розв'язання практичних ситуацій, ухвалювати рішення відповідно до законодавства.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Сутність економічної безпеки та її підсистеми

Безпека та її основні елементи. Сутність економічної безпеки Рівні та фактори економічної безпеки. Основні функціональні цілі безпеки підприємства. Складові економічної безпеки підприємства. Зовнішні та внутрішні фактори економічної безпеки. Сутність та характеристики фінансової безпеки. Ознаки, завдання та принципи фінансової безпеки підприємства. Вплив підприємства на стан фінансової безпеки держави.

Тема 2. Елементи структури фінансової безпеки підприємства

Функціональна структура фінансової безпеки підприємства. Структурні елементи фінансової безпеки підприємства. Податкова безпека підприємства. Податковий ризик та його види. Фактори. Що впливають на масштаби ухиляння від сплати податків. Удосконалення структури системи оподаткування.

Тема 3. Чинники впливу на фінансову безпеку підприємства

Невизначеність. Ризик. Теорія прийняття рішень. Фінансові ризики та їх характерні особливості. Класифікація фінансових ризиків підприємства. Політика управління фінансовими ризиками. Ризик-менеджмент. Загроза. Кількісна та якісна оцінка загроз. Джерела фінансових загроз. Небезпека. Типологія фінансових загроз. Фінансово-економічний захист підприємства. Забезпечення фінансової безпеки підприємства. Політика фінансової безпеки.

Тема 4. Структура та індикатори економічної безпеки підприємства

Індикатори економічної безпеки підприємства. Структура економічної безпеки підприємства. Складові економічної безпеки підприємства. Забезпечення фінансової складової економічної безпеки підприємства. Показники оцінки фінансово-економічної безпеки підприємства. Облaсті фінансової стійкості. Інтелектуальна складова економічної безпеки підприємства. Процес забезпечення інтелектуальної і кадрової складової економічної безпеки. Техніко-технологічна безпека підприємства. Політико-правова безпека підприємства. Інформаційна безпека підприємства. Екологічна безпека підприємства.

Тема 5. Система економічної безпеки підприємства

Модель комплексної системи безпеки фірми. Елементи системи економічної безпеки підприємства. Організація системи безпеки будь-якого комерційного підприємства. Завдання системи гарантування безпеки. Суб'єкти економічної безпеки підприємства. Політика безпеки і її складові. Концепція і вимоги до неї. Структура концепції.

Тема 6. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності

Фінансова безпека банківської системи. Безпека в комерційних банках. Безпека персоналу банку. Безпека банківської організації. Об'єкти захисту в банківській сфері. Зовнішні та внутрішні загрози фінансовій безпеці комерційних банків. Показники безпеки банківської системи. Економічні нормативи. Фінансова стратегія забезпечення банківської безпеки.

Тема 7. Основи управління фінансовою безпекою підприємства

Управління фінансовою безпекою. Концепції фінансової безпеки підприємства. Завдання управління фінансовою безпекою. Суб'єкти і об'єкти управління фінансовою безпекою. Механізм та методи управління фінансовою безпекою підприємства. Стратегія забезпечення фінансової безпеки підприємства. Етапи розробки стратегії забезпечення фінансової безпеки підприємства. Напрями стратегії. Елементи стратегічного плану фінансової безпеки. Бенчмаркінг.

Навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту доступне на Порталі навчальних ресурсів Харківського торговельно-економічного фахового коледжу ДТЕУ.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Теми дисципліни	Обсяг у годинах											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС		Лк	Сз	Пз	Лз	СРС
Тема 1. Сутність економічної безпеки та її підсистеми	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–	–	
Тема 2. Елементи структури фінансової безпеки підприємства	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–		
Тема 3. Чинники впливу на фінансову безпеку підприємства	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–		
Тема 4. Структура та індикатори економічної безпеки підприємства	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–		
Тема 5. Система економічної безпеки підприємства	19	4	–	4	–	11	–	–	–	–		
Тема 6. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–		
Тема 7. Основи управління фінансовою безпекою підприємства	20	4	–	4	–	12	–	–	–	–		
Усього годин / кредитів ECTS	135/4,5	28	–	28	–	79	–	–	–	–		

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Сутність економічної безпеки та її підсистеми

Питання 1. Бізнес як форма підприємництва.

Питання 2. Економічна безпека як умова діяльності підприємства та його розвитку.

Питання 3. Еволюція поняття економічна безпека підприємства.

Питання 4. Економічна безпекологія як новітня наукова система.

Тема 2. Елементи структури фінансової безпеки підприємства

Питання 1. Грошово-кредитна фінансова безпека підприємства.

Питання 2. Валютна фінансова безпека підприємства.

Питання 3. Страхова фінансова безпека підприємства.

Питання 4. Інвестиційна фінансова безпека підприємства.

Питання 5. Оптимізація податкового навантаження.

Тема 3. Чинники впливу на фінансову безпеку підприємства

Питання 1. Розвиток загроз діяльності підприємства.

Питання 2. Стратегія, політика і тактика ризик-менеджменту.

Питання 3. Методи розробки і прийняття управлінських рішень в системі ризик-менеджменту.

Тема 4. Структура та індикатори економічної безпеки підприємства

Питання 1. Система фінансових інтересів підприємства.

Питання 2. Вплив зовнішнього середовища на фінансову безпеку підприємства. Баланс інтересів підприємства.

Питання 3. Адаптація підприємства до впливу зовнішнього середовища.

Питання 4. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Тема 5. Система економічної безпеки підприємства

Питання 1. Структура системи економічної безпеки підприємства за функціональним і об'єктивно-суб'єктивним підходом.

Питання 2. Режими функціонування системи економічної безпеки підприємства.

Питання 3. Статус системи економічної безпеки підприємства у системі управління.

Питання 4. Механізм управління економічною безпекою підприємства.

Тема 6. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності

Питання 1. Роль і місце фінансової безпеки у системі забезпечення фінансової безпеки держави.

Питання 2. Основні інструменти забезпечення фінансової безпеки банків.

Питання 3. Фінансова діагностика у комплексі фінансової безпеки банків.

Питання 4. Обґрунтування необхідності врахування моральних ризиків та асиметрії інформації при оцінці рівня фінансової безпеки банків.

Тема 7. Основи управління фінансовою безпекою підприємства

Питання 1. Організаційне забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Питання 2. Обґрунтування параметрів безпечного фінансового стану підприємства.

Питання 3. Сутність і принципи антикризового управління фінансовою безпекою підприємства.

Питання 4. Розвідка як система забезпечення безпеки підприємства.

Організація самостійної роботи здобувачів освіти регламентується Положенням про самостійну роботу здобувачів освіти у ВСП «Харківській торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

6. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу використовуються такі форми оцінювання та схема розподілу балів:

№	Рейтингові оцінки	Максимальні бали
1	Поточний контроль	60
1.1	<i>Тема 1. Сутність економічної безпеки та її підсистеми</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання семінарських завдань	1
	Тестування	2
1.2	<i>Тема 2. Елементи структури фінансової безпеки підприємства</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	3
	Тестування	2
1.3	<i>Тема 3. Чинники впливу на фінансову безпеку підприємства</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	3
1.4	<i>Тема 4. Структура та індикатори економічної безпеки підприємства</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	3
	Виконання практичних завдань	3
	Тестування	2
1.5	<i>Тема 5. Система економічної безпеки підприємства</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	2
	Тестування	2
1.6	<i>Тема 6. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	1
	Виконання практичних завдань	1
	Тестування	3
1.7	<i>Тема 7. Основи управління фінансовою безпекою підприємства</i>	
	Опрацювання лекційного матеріалу	2
	Виконання практичних завдань	3
	Тестування	1
1.8	Здобутки у неформальній освіті	10
1.9	Робота з викладачем	10
2	Підсумковий семестровий контроль	40
3	Оцінка з дисципліни	100

Форма підсумкового семестрового контролю – екзамен.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється за 100-бальною шкалою. Умовою допуску до екзамену є виконання програми

навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується Положенням про оцінювання результатів навчання здобувачів освіти у ВСП «Харківський торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету».

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Тема 1. Сутність економічної безпеки та її підсистеми

Основні джерела інформації

1. Економічна безпека підприємства: підручник / Дідик А. М. та ін.; за загальною редакцією А. М. Дідика. Львів : Бухгалтери України, 2019. С. 36–58.
2. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2020. С. 7–44.
3. Іванова Н. С. Економічна безпека : навчальний посібник. / укладач : Н. С. Іванова. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. С. 8–14.

Додаткові джерела інформації

4. Мельник С. І. Управління фінансовою безпекою підприємств : теорія, методологія, практика : монографія. Львів : Растр-7, 2020. С. 8–50.
5. Семенченко Н. Підприємство і його організаційні форми : відеолекція. *ВІРОП КПІ*. 04.10.2020. URL: <https://youtu.be/3hminveZefA>.
6. Лесняк О. Ю. Економічна безпека : відеолекція / Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу НУВГП : *Економіст підприємства і торгівлі*. 22.03.2021. URL: <https://youtube.com/watch?v=XXQIWivqjzA&feature=share>.
7. Гринюк Н., Докієнко Л. Фінансова безпека підприємств України. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. № 2. С. 79–93.

Тема 2. Елементи структури фінансової безпеки підприємства

Основні джерела інформації

1. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. Дата оновлення: 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Самусевич Я. В., Височина А. В. Податкове планування та основи податкової оптимізації : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2021. С. 59–83.
3. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2020. С. 16–20.

Додаткові джерела інформації

4. Оптимізація і мінімізація податків. *АБА Бухгалтерський аутсорсинг*. URL: <http://surl.li/hlxaa>.
5. Податкові перевірки в умовах воєнного стану: що потрібно знати підприємцям : *Ligazakon*. URL: <http://surl.li/hlxan>.
6. Павлиш О. Податки і ліміти для ФОПів: що змінюється з нового року. *Економічна правда*. 27.12.2022. URL: <http://surl.li/pbedi>.

Тема 3. Чинники впливу на фінансову безпеку підприємства

Основні джерела інформації

1. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2020. С. 24–43.

2. Економічна безпека підприємства : підручник / Дідик А. М. та ін.; за загальною редакцією А. М. Дідика. Львів : Бухгалтери України, 2019. С. 62–94.

Додаткові джерела інформації

3. Томашук І. В., Томашук І. О. Управління фінансовими ризиками підприємства як складова забезпечення сталого функціонування суб'єкта економіки. *Економіка та суспільство*. 2021. № 3 (90). С. 51–60. URL: <http://surl.li/pbehb>.

4. Бугров О. В., Бугрова О. О., Лук'ячук І. О. Страхування в системі управління ризиками компанії. *Інвестиції: практика та досвід*. 2022. № 1. С. 41–47.

Тема 4. Структура та індикатори економічної безпеки підприємства

Основні джерела інформації

1. Соломіна Г. В. Забезпечення фінансово–економічної безпеки підприємництва : навчальний посібник. Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2018. С. 74–86.

Додаткові джерела інформації

2. Путій П. Екологічна безпека підприємства. Правове регулювання. *Б24 – Інформаційний Бізнес Портал*. URL: <http://surl.li/hmcrc>.

3. Що таке інформаційна безпека підприємства та які основні засади захисту даних існують : *Intelligent IT distribution*. URL: <http://surl.li/cjhqr>.

4. Лойко В. В. Технологічна безпека як складова економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2015. №5, С. 36-42. URL: <http://surl.li/pbenb>.

Тема 5. Система економічної безпеки підприємства

Основні джерела інформації

1. Економічна безпека підприємства : підручник / Дідик А. М. та ін.; за загальною редакцією А. М. Дідика. Львів : Бухгалтери України, 2019. С. 136–160, С. 166–183.

2. Організація та управління системою економічної безпеки підприємства: навчально-методичний посібник / Живко З. Б. та ін. / за ред. З. Б. Живко. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2019. С. 17–37.

Додаткові джерела інформації

3. Зось-Кіор М. В, Дячков Д. В, Павлик Р. В. Система економічної безпеки підприємства: поняття, принципи, сутність. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2019. № 5 (110). С. 103–109.

Тема 6. Фінансова безпека банківської системи та банківської діяльності

Основні джерела інформації

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. №2121-III. Дата оновлення: 5.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/ed20221001#Text>.

2. Стечишин Т. Б., Малахова О. Л. Банківська справа : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. С. 234–276.

Додаткові джерела інформації

3. Основні показники діяльності банків. Наглядова статистика : *Національний банк України*. URL: <https://bit.ly/3BYVpoa>.

4. Звіт про фінансову стабільність : *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>.

5. НБУ – про фінансовий стан банківської системи під час війни. *Finbalance*. 11.05.2022. URL: <https://bit.ly/3vfmUIW>.

6. Бурдейна В. Понад пів року війни: стан та перспективи банківського сектору : *Юридична газета on-line*. 07.10.2022. URL: <https://bit.ly/3HTmCyR>.

Тема 7. Основи управління фінансовою безпекою підприємства

Основні джерела інформації:

1. Кузенко Т. Б., Сабліна Н. В. Фінансова безпека підприємства : навчальний посібник. Харків : ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2020. С. 47–58.

2. Крупка М. І., Яструбецька Л. С. Фінансова безпека суб`єктів господарювання : підручник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. С. 235–250.

Додаткові джерела інформації:

3. Ковальчук Н., Флорюк А. Управління фінансовою безпекою підприємства. *Молодий вчений. Економічні науки*. 2019. № 5 (69). С. 535–539.